

Wskaźnik nominalności jako element stylistycznej charakterystyki polskich reportaży książkowych z lat 2004–2019

Katarzyna Ostrowska

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Literaturoznawstwa i Językoznawstwa
Jan Kochanowski University of Kielce, Institute of Literary Studies and Linguistics
ul. Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce, Polska
Email: katarzyna.ostrowska@ujk.edu.pl
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9638-0308>
Zainteresowania naukowe: językoznawstwo, składnia, leksyka
Research interests: Linguistics, Syntax, Lexis

Marek Ruszkowski

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Literaturoznawstwa i Językoznawstwa
Jan Kochanowski University of Kielce, Institute of Literary Studies and Linguistics
ul. Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce, Polska
Email: marek.ruszkowski@ujk.edu.pl
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9305-6043>
Zainteresowania naukowe: językoznawstwo, składnia, leksyka
Research interests: Linguistics, Syntax, Lexis

Streszczenie. W badaniach stylistycznych ciekawą cechą tekstu pod względem frekwencyjnym jest udział rzeczowników i czasowników. Decydują one o stopniu nominalizacji, który wylicza się przy wykorzystaniu wskaźnika nominalności (W_n). Jego wartość wynika z podzielenia frekwencji rzeczowników w tekście przez frekwencję czasowników. Im więcej czasowników w stosunku do rzeczowników, tym tekst jest bardziej dynamiczny, spontaniczny, odległy od uporządkowanej polszczyzny pisanej. Analiza we współczesnych polskich reportażach książkowych została przeprowadzona na tle porównawczym 27 typów tekstów – zarówno mówionych, jak i pisanych. Niektóre teksty reprezentują style nominalne ($W_n > 3,0$), pozostałe zaś – werbalne ($W_n < 1,5$). Najwięcej reportaży klasyfikuje się do stylów pośrednich ($1,5 \leq W_n \leq 3,0$). W tej grupie mieści się zdecydowana większość tekstów współczesnego reportaży książkowego (średnia wartość $W_n = 1,8$), rozpiętych pomiędzy dynamizmem opisu faktów a intelektualizacją ich interpretacji.

Słowa kluczowe: części mowy; wskaźnik nominalności; reportaż książkowy.

Indicator of Nominalization Indicator as an Element of the Stylistic Characterization of Polish Book Reportages from 2004 to 2019

Abstract. The most characteristic feature of each text regarding the frequency of parts of speech is the participation of nouns and verbs in it. The quantitative relationship between these two classes of words determines the level of nominalization, which can be calculated using the nominalization indicator (W_n). Its

Submitted 30 November 2023 / Accepted 10 February 2024

lteikta 2023 11 30 / Priimta 2024 02 10

Copyright © 2024 Katarzyna Ostrowska, Marek Ruszkowski. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium provided the original author and source are credited.

value is obtained from the sum of nouns divided by the sum of verbs in the text. The more verbs in relation to nouns, the more dynamic, spontaneous, and far from the orderly written Polish language the text is. The analysis of in contemporary Polish book reportages was conducted against a comparative background of 27 text types – spoken and written. Some of the reportages represent nominal styles ($W_n > 3.0$) and others present verbal styles ($W_n < 1.5$). Most texts, however, should be categorized as intermediate styles ($1.5 \leq W_n \leq 3.0$). This group includes the vast majority of the existing contemporary book reportages (the average value of $W_n = 1.8$), stretched between the life and dynamics of the description of facts and the intellectualization of their interpretation, which manifests itself in nominalization.

Keywords: parts of speech; nominalization indicator; book reportage.

Wprowadzenie

Udział poszczególnych części mowy może określać styl wypowiedzi. Teksty dynamiczne charakteryzują się mniejszą frekwencją rzeczowników, czasowników, przymiotników i przysłówków, czego dowodem są gwary, w których te części mowy stanowią jedynie 45% wszystkich wyrazów (Zarębina, 1973, s. 7). W tekstach pisanych pokrywają one zaś 57,2% w dramatach (najbardziej oddających język mówiony), 61,8% we współczesnej prozie artystycznej, 63,3% w drobnych wiadomościach prasowych (Kamińska-Szmaj, 1989, s. 74), 67,6% w tekstach naukowych z zakresu językoznawstwa (Rachwałowa, 1986, s. 56), 67,9% w publicystyce (Kamińska-Szmaj, 1989, s. 74)¹.

Frekwencja głównych części mowy stanowi istotny element charakteryzujący styl tekstu, na podstawie którego można ustalić wskaźnik określeń nominalnych czy werbalnych. Jednak najbardziej charakterystyczną cechą każdego tekstu ze względu na frekwencję części mowy jest udział rzeczowników i czasowników. Stosunki ilościowe między tymi dwiema klasami wyrazów decydują o stopniu nominalności, który można obliczyć, korzystając ze wzoru Walerego Pisarka (1972, s. 30–31): $W_n = \frac{S}{V}$, w którym W_n oznacza wskaźnik nominalności, S – sumę użyć rzeczowników, a V – sumę użyć czasowników (por. Ruszkowski, 2004, s. 343).

Założenia artykułu

Głównym zadaniem artykułu jest scharakteryzowanie wskaźnika nominalności jako elementu stylistycznej charakterystyki współczesnego polskiego reportażu książkowego.

W tym celu, aby przeprowadzić analizę jakościową, w pierwszej kolejności wyselekcjonowano korpus, stanowiący „eksperymentalną bazę materiałową, służącą do weryfikacji istniejących teorii językoznawczych lub opracowania nowych hipotez badawczych” (Hebal-Jeziarska, Grabowski, 2016, s. 68). Do korpusu tekstów zaliczono utwory spełniające jednocześnie cztery podstawowe wymogi:

- wymóg genologiczny: teksty należące do gatunku wypowiedzi, jakim jest reportaż, stanowiące wzorzec gatunkowy, obejmujący cztery aspekty: strukturę – model

¹ W reportażu książkowym wśród wyrazów autosemantycznych główne części mowy stanowią aż 90,8% tego słownictwa, z czego 50,1% to rzeczowniki, 25,3% – czasowniki, 10,7% – przymiotniki, 4,7% – przysłówki (Ostrowska, 2023b, s. 30).

kompozycyjny oparty na faktach; pragmatykę – relacjonowanie prawdziwych wydarzeń, których autor był świadkiem lub uczestnikiem; tematykę – dobór treści dotyczący aktualnych problemów na świecie; stylistykę – „językowe ukształtowanie łączące w sobie elementy stylów funkcjonalnych (artystycznego, publicystycznego, naukowego) oraz zawierające charakterystyczne stylistyczno-syntaktyczne wykładniki, tworzące tym samym indywidualny styl reportażowy” (Ostrowska, 2023a, s. 19–20);

- wymóg języka: reportaże napisane w języku polskim;
- wymóg czasu: reportaże opisujące współczesność – początek XXI wieku (lata 2004–2019);
- wymóg formy: publikacje wydane w formie monograficznej – książkowej.

Powyższe warunki zostały spełnione przez polskie reportaże książkowe wyróżnione Nagrodą im. Beaty Pawlak, takie jak:

- *Jadąc do Babadag* Andrzeja Stasiuka (2004),
- *Japoński wachlarz* Joanny Bator (2004),
- *Izrael już nie frunie* Pawła Smoleńskiego (2006),
- *Blondynka na Kubie. Na tropach prawdy i Ernesta Che Guevary* Beaty Pawlikowskiej (2006),
- *Gottland* Mariusza Szczygła (2006),
- *Dym się rozwiera* Jacka Milewskiego (2008),
- *Oko świata. Od Konstantynopola do Stambułu* Maxa Cegielskiego (2009),
- *Czwarty pożar Teheranu* Marka Kęskrawca (2010),
- *Zabójca z miasta moreli. Reportaże z Turcji* Witolda Szablowskiego (2010),
- *Abchazja* Wojciecha Góreckiego (2013),
- *Dom nad rzeką Loes* Mateusza Janiszewskiego (2014),
- *Dryland* Konrada Piskały (2014),
- *Wielki przyływ* Jarosława Mikołajewskiego (2015),
- *Ziarno i krew. Podróż śladami bliskowschodnich chrześcijan* Dariusza Rosiaka (2015),
- *Dybuk. Opowieść o nieważności świata* Krzysztofa Kopczyńskiego i Anny Sajewicz (2017),
- *Deutsche nasz. Reportaże berlińskie* Ewy Wanat (2018),
- *Raban. O kościele nie z tej ziemi* Mirosława Wleklego (2019),
- *Wędrowny zakład fotograficzny* Agnieszki Pajączkowskiej (2019).

Drugim etapem – służącym do przeprowadzenia analizy ilościowej – było wykorzystanie Literackiego Eksploratora Maszynowego² z infrastruktury CLARIN-PL, za pośrednictwem którego wyznaczono statystykę słów i części mowy oraz charakterystykę

² Według zespołu CLARIN-PL: „Główne cechy usługi LEM to: lematyzacja, tagowanie części mowy, generowanie niestandardowych form wyrazowych i tekstów lematyzowanych. Planowane funkcje obejmują: grupowanie tekstów, klasyfikację semantyczną opartą na uczeniu maszynowym i wizualizację jego wyników, modelowanie tematu. LEM jest opracowywany przez CLARIN-PL (Politechnika Wroclawska) we współpracy z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk” (Maryl, Piasecki, Walkowiak, LEM, CLARIN-PL, <https://ws.clarin-pl.eu/>).

czasownikową wypowiedzi w poszczególnych reportażach książkowych. Następnie, korzystając ze wzoru Walerego Pisarka, wyznaczono wskaźnik nominalności dla analizowanych reportaży:

$$W_n = \frac{329977}{180423} \approx 1,8$$

Trzecią fazą było ustalenie na tle porównawczym innych typów tekstów – publicystycznych, artystycznych, homilii, naukowych, gwarowych – w którym miejscu znajduje się wskaźnik nominalności dla współczesnego reportażu książkowego. W związku z tym wykorzystano 27 różnych typów tekstów (por. Ruskowski, 2004, s. 341-348). Wartość wskaźnika nominalności została w nich określona w oparciu o obliczenia zaprezentowane w pracach językoznawczych:

- Ireny Kamińskiej-Szmaj (1988, s. 128) – publicystyka, teksty popularnonaukowe, proza artystyczna,
- Marii Łojek (2001, s. 45) – homilie,
- Walerego Pisarka (1972, s. 30-31) – język wiadomości prasowych,
- Marii Rachwałowej (1986, s. 59) – język naukowy,
- Marka Ruskowskiego (1997, s. 251) – proza artystyczna dwudziestolecia międzywojennego,
- Olgi Wolińskiej (1987, s. 78) – XIX-wieczne wiadomości prasowe,
- Marii Zarębinskiej (1973, s. 7; 1985, s. 137) – gwary i odmiany polszczyzny mówionej³.

Wskaźnik nominalności dla reportażu

Tab 1. Wskaźnik nominalności współczesnych polskich reportaży książkowych z lat 2004–2019.

	Tytuł reportażu	Frekwencja rzeczowników	Frekwencja czasowników	Wskaźnik nominalności
1.	Bator J., <i>Japoński wachlarz</i>	26410	10599	2,5
2.	Kęskrawiec M., <i>Czwarty pożar Teheranu</i>	24757	10528	2,4
3.	Cegielski M., <i>Oko świata. Od Konstantynopola do Stambułu</i>	19449	8339	2,3
4.	Wlekły M., <i>Raban. O kościele nie z tej ziemi</i>	21459	10629	2,0
5.	Stasiuk A., <i>Jadąc do Babadag</i>	20755	10835	1,9
6.	Pawlikowska B., <i>Blondynka na Kubie. Na tropach prawdy i Ernesta Che Guevary</i>	13588	7025	1,9
7.	Górecki W., <i>Abchazja</i>	13349	6901	1,9
8.	Kopczyński K., Sajewicz A., <i>Dybuk. Opowieść o nieważności świata</i>	15741	8116	1,9

³ Pozostałe obliczenia wykonano dla celów niniejszego artykułu.

	Tytuł reportażu	Frekwencja rzeczowników	Frekwencja czasowników	Wskaźnik nominalności
9.	Janiszewski M., <i>Dom nad rzeką Loes</i>	8970	5025	1,8
10.	Rosiak D., <i>Ziarno i krew. Podróż śladami bliskowschodnich chrześcijan</i>	30686	17003	1,8
11.	Wanat E., <i>Deutsche nasz. Reportaże berlińskie</i>	21748	12743	1,7
12.	Smoleński P., <i>Izrael już nie frunie</i>	22742	13173	1,7
13.	Szczygieł M., <i>Gottland</i>	14220	8186	1,7
14.	Mikołajewski J., <i>Wielki przypływ</i>	5926	3690	1,6
15.	Szabłowski W., <i>Zabójca z miasta moreli. Reportaże z Turcji</i>	11677	7794	1,5
16.	Piskała K., <i>Dryland</i>	23422	15334	1,5
17.	Milewski J., <i>Dym się rozwieira</i>	11419	7998	1,4
18.	Pajączkowska A., <i>Wędrowny zakład fotograficzny</i>	23659	16505	1,4
	Przeciętna wartość dla polskich reportaży książkowych z lat 2004-2019	329977	180423	1,8

Na podstawie powyższej tabeli można podzielić analizowane współczesne polskie reportaże książkowe na trzy grupy.

Pierwszą grupę stanowią teksty reportażowe z najwyższym wskaźnikiem nominalności równym powyżej 1,9 ($W_n > 1,9$), charakteryzujące się znacznym uporządkowaniem logicznym wypowiedzi, starannością, intelektualizacją tekstu⁴, długimi konstrukcjami składniowymi. Zawierają one tym samym językowe wyznaczniki polszczyzny pisanej, interesujące kolokacje przymiotnikowo-rzeczownikowe, wpływające na statyczność opisu⁵, a proporcja występowania rzeczowników do czasowników wynosi tutaj średnio 70% do 30%. Wiąże się to przede wszystkim z częstym eksponowaniem reportażowych opisów wojny, tradycji, zwyczajów, zachowań, prezentowanych osób lub miejsc. Należą do nich reportaże, takie jak: *Japoński wachlarz*, *Czwarty pożar Teheranu*, *Oko świata. Od Konstantynopola do Stambułu*, *Raban. O kościele nie z tej ziemi*.

W reportażu Joanny Bator wysoki wskaźnik nominalności (równy 2,5) wiąże się z określonymi kolokacjami dotyczącymi pola tematycznego tradycji i zwyczajów (np.

⁴ Stanisław Mikołajczak (1990, s. 142) twierdzi, że „intelektualizacja języka jest zjawiskiem stosunkowo nowym, zaczęła się nasilać wraz ze wzrostem rangi nauki w życiu społecznym (...). Poszerzają się sfery poznawcze ludzi, nasila się pozazawodowe, czysto intelektualne (hobbystyczne) zainteresowanie różnymi aspektami otaczającej rzeczywistości materialnej i duchowej – rodzi to potrzebę coraz pełniejszego poznawania świata (...). To powoduje wzrost rangi funkcjonalnego stylu naukowego (zwłaszcza popularyzacyjnego i popularnonaukowego) – tą drogą dochodzi do szybkiego upowszechniania wzorów tego stylu”.

⁵ Stanisław Mikołajczak (1990, s. 47) zwracał uwagę na to, że: „rozbudowa linearna wypowiedzenia niesie pierwszą przesłankę, z której można odczytać ogólne założenia sposobu prowadzenia opisu: przy wypowiedzeniach długich, wieloskładnikowych decydujące są relacje międzyprzedmiotowe (raczej statyczne), przy wypowiedzeniach krótkich wzrasta rola relacji dynamicznych, częściej występują czasowniki, zwłaszcza w formach osobowych”.

japońska tradycja, czystość cielesna, tradycja buddyjska, rytuał sintoizmu, zielona herbata, świat zmarłych, brud śmierci), tj.:

W Japonii zresztą nie tylko dla śmiertelników, ale też dla bogów kąpiel jest rzeczą najwyższej wagi. Woda w japońskiej tradycji oznacza nie tylko czystość cielesną, lecz także symboliczną, duchową. W tradycji buddyjskiej urodziny Buddy czci się, kąpiąc jego posągi w zielonej herbacie, a gdyby od rytuałów sintoizmu odjąć te związane z oczyszczaniem i wodą, kapłanom niewiele zostałyby roboty. Pierwszą rzeczą, jaką uczynił bóg Izanagi po wydostaniu się ze świata zmarłych, była kąpiel w rzece, zmywająca z jego ciała brud śmierci (Bator, 2004, s. 250).

Powieść reportażowa Marka Kęskrawca również cechuje się wysokim wskaźnikiem nominalności (równym 2,4) oraz występowaniem określonych kolokacji z pól tematycznych codzienności (np. *ściana domu, potężny mural, centrum kulturalne, konkurs plastyczny*) i wojny (np. *islamska republika, rocznica wyzwolenia miasta, iracka okupacja, Muzeum Świętej Obrony, linia frontu, wojna iracko-irańska, pola minowe*), tj.:

Ściany domów w Kermanie zdobią potężne murale. Codziennie przypominają przechodniom, że Iran to islamska republika. Centrum kulturalne w południowym Teheranie. Konkurs plastyczny w rocznicę wyzwolenia miasta Chorramszahr spod irackiej okupacji. Muzeum Świętej Obrony w Kermanie. Zrekonstruowana w detalach linia frontu wojny iracko-irańskiej. Bunkry, zasieki, pola minowe (Kęskrawiec, 2010, s. 122).

Do drugiej grupy zalicza się teksty ze wskaźnikiem nominalności charakterystycznym dla współczesnych polskich reportaży książkowych pomiędzy 1,8 a 1,9 ($1,8 \leq W_n \leq 1,9$), w których proporcja frekwencji rzeczowników do czasowników wynosi średnio 64% do 36%. Kwalifikują się tutaj reportaże o średnim współczynniku intelektualizacji, zawierające elementy charakterystyczne dla polszczyzny pisanej i mówionej, wpływające zarówno na statyczność opisu, jak i dynamizm akcji. Do tych reportaży zaliczają się: *Jadąc do Babadag, Blondynka na Kubie. Na tropach prawdy i Ernesta Che Guevary, Abchazja, Dybuk. Opowieść o nieważności świata, Dom nad rzeką Loes, Ziarno i krew. Podróż śladami bliskowschodnich chrześcijan*.

Reportaż Mateusza Janiszewskiego posiada wskaźnik nominalności charakterystyczny dla współczesnego polskiego reportażu książkowego – 1,8. Zawiera więc językowe elementy wpływające na statyczność opisu – kolokacje reportażowe odnoszące się do pola tematycznego wojny (np. *gruby raport, kronika zbrodni, indonezyjska okupacja, niezbite dowody zabójstw, działacz opozycyjny, członek grupy*), a także na dynamiczność akcji – czasowniki w formie osobowej i nieosobowej (np. *znaczy, spisano, pojawia się, został uprowadzony, zamordowano, wrzucono, to było*), tj.:

Chega! znaczy „dość”. To także gruby raport, kronika zbrodni popełnionych w czasie indonezyjskiej okupacji, księga, w której spisano ciało po ciele, morderstwo po morderstwie. Tylko te zbrodnie, które zostały udowodnione ponad wszelką wątpliwość. Wszystkie niezbite dowody zabójstw pomiędzy 1975 a 1999 rokiem. Ich sposób, czas i miejsce.

Batugade **pojawia się** tam pięć razy.

Bonifacio Barreto, działacz opozycyjny, **został uprowadzony** przez członków grupy Kodim Maliana i milicji Saka Loromonu. **Zamordowano** go na plaży w Batugade, a jego ciało **wrzuciono** do morza. **To było** w maju 1999 roku (Janiszewski, 2014, s. 17).

Podobnie w przypadku reportażu Dariusza Rosiaka wskaźnik nominalności wynosi 1,8. Kolokacje reportażowe dotyczą pola tematycznego religii (*Bractwo Muzułmańskie, mniejszość chrześcijańska*) i polityki (np. *rządy silnej ręki, reżim generała*), czasowniki zaś wpływają na żywą akcję (np. *są kręgosłupem, dają, udało się przetrwać, pomogli odsunąć, mamy, chronić, rozumieją, wspierają, wiedzą, muszą wspierać, jest ponura*), tj.:

Te grupy są kręgosłupem reżimu generała as-Sisiego, **dają** mu przyzwolenie na rządy silnej ręki. Chrześcijanom **udało się przetrwać** pod rządami Bractwa Muzułmańskiego, ale to również oni **pomogli odsunąć** Bractwo od władzy. **Mamy** tutaj największą i najstarszą mniejszość chrześcijańską na **Bliskim Wschodzie**. To ważne, żeby ją **chronić**, a chrześcijanie **rozumieją** to i **wspierają** obecne władze. **Wiedzą**, że **muszą** je **wspierać**, bo alternatywa **jest** bardzo, bardzo **ponura** (Rosiak, 2015, s. 160).

W trzeciej grupie znajdują się teksty z najniższym wskaźnikiem nominalności równym poniżej 1,8 ($W_n < 1,8$), które są najbardziej zbliżone do polszczyzny mówionej poprzez kolokwialną leksykę, krótkie, spontaniczne wypowiedzi, czy nieskomplikowane składniowo wypowiedzenia wpływające na dynamizm akcji. W tych tekstach proporcja frekwencji rzeczowników do czasowników wynosi przeciętnie 60% do 40%. Należą tutaj: *Deutsche nasz. Reportaże berlińskie, Izrael już nie frunie, Gottland, Wielki przyptyw, Zabójca z miasta moreli. Reportaże z Turcji, Dryland, Dym się rozwiera, Wędrowny zakład fotograficzny.*

Reportaż Jacka Milewskiego z najniższym wskaźnikiem nominalności równym 1,4 charakteryzuje się barwną leksyką potoczną (np. *żonka, łeb, Cygany, Rumuny, dziady, dzieciarnia, łapy*), użyciem czasowników prezentujących poszczególne wydarzenia (*stać, nie jestem taki, robić się nie chce, nie ma, są dziady, siedzą, wyciągają*), tj.:

Stać mnie na to. Ja **nie jestem taki** jak niektóre Cygany, lenie cholerne, co nic im **robić się nie chce**, a jak żonka z parku nie **przyniesie** pieniędzy, to ją w łeb, bo w domu na chleb **nie ma**. **Dziady** to **są**, a nie Cygany! Albo jak te Rumuny, co **siedzą** na ulicach z małymi dzieciarni i **wyciągają** brudne łapy po grosz. Wiesz, jak mi za nich wstyd? Tfu! (Milewski, 2008, s. 15).

Kolejny reportaż o najniższym wskaźniku nominalności to tekst Agnieszki Pajączkowskiej, który – podobnie jak powieść Milewskiego – cechuje się dynamizmem m.in. poprzez częste użycie dialogu, np.:

– Dzień dobry, **prowadzę** Wędrowny Zakład Fotograficzny. **Wie** pani może, gdzie tu **jest** taka **wieś**, z której **został** tylko jeden **dom**? Tam podobno **mieszka** taki pan, Sosowił, który **się ukrył** przed akcją „Wisła”. **Chciałam zapytać**, czy **nie potrzebuje** portretu i czyby ze mną **nie porozmawiał** (Pajączkowska, 2019, s. 67).

Kontekst porównawczy

Wskaźnik nominalności w 27 różnych typach tekstów z uwzględnieniem współczesnego polskiego reportażu książkowego wygląda następująco:

- „1. wiadomości prasowe – 4,8
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej – 4,5
3. prace naukowo-techniczne – 4,2
4. komentarze prasowe – 3,4
5. prace literaturoznawcze – 3,4
6. prace językoznawcze – 3,3
7. prace pedagogiczne – 3,3
8. prace historyczne – 3,1
9. publicystyka – 3,0
10. teksty popularnonaukowe – 2,9
11. wiadomości w podręcznikach szkolnych – 2,8
12. XIX-wieczne wiadomości prasowe – 2,8
13. reportaże prasowe – 2,5
14. homilie – 2,4
15. proza artystyczna dwudziestolecia międzywojennego – 1,9” (zob. Ruskowski, 2004, s. 343–344)
- 16. współczesny polski reportaż książkowy – 1,8**
- “17. dyskusje naukowe – 1,6
18. audycje radiowe i telewizyjne – 1,5
19. narady – 1,5
20. język w środowisku szkolnym – 1,5
21. współczesna proza artystyczna – 1,35
22. język dzieci (szkoła podstawowa) – 1,0
23. język młodzieży licealnej – 1,0
24. rozmowy potoczne – 0,9
25. język biurowy – 0,9
26. gwary – 0,8
27. język potoczny studentów – 0,8
28. rozmowy telefoniczne – 0,8” (zob. Ruskowski, 2004, s. 343–344).

Średnia wartość wskaźnika nominalności wynosi w wymienionych typach tekstów 2,3. Na tej podstawie można wyróżnić pięć podstawowych grup.

Do pierwszej grupy zaliczają się teksty najbardziej znominalizowane, statyczne, przedstawiające relacje międzyprzedmiotowe, w których wartość wskaźnika przekracza 3,0 ($W_n > 3,0$). Należy tutaj wyróżnić wiadomości prasowe, Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, prace naukowo-techniczne, komentarze prasowe, prace literaturoznawcze, językoznawcze, pedagogiczne, historyczne.

Drugą grupę tworzą teksty mniej statyczne z dziedziny publicystyki, prasy o wskaźniku nominalności wyższym od 2,5 i niższym lub równym 3,0 ($2,5 < W_n \leq 3,0$). Można tutaj

zakwalifikować teksty publicystyczne, popularnonaukowe, wiadomości w podręcznikach szkolnych, XIX-wieczne wiadomości prasowe.

Do trzeciej grupy należą teksty pisane prozą ze wskaźnikiem pomiędzy 1,8 a 2,5 ($1,8 \leq W_n \leq 2,5$). Należy wyróżnić w tej grupie teksty pośrednie zawierające cechy statyczne i dynamiczne, czyli reportaże prasowe, homilie, prozę artystyczną dwudziestolecia międzywojennego i reportaże książkowe.

Grupę czwartą ze wskaźnikiem nominalności większym niż 1,0 i mniejszym niż 1,8 ($1,0 < W_n < 1,8$) stanowią nieco bardziej oficjalne wypowiedzi mówione z przewagą cech dynamicznych, tj.: dyskusje naukowe, audycje radiowe i telewizyjne, naradu, język w środowisku szkolnym, współczesna proza artystyczna.

Piątą grupę o wartości mniejszej lub równej 1,0 ($W_n \leq 1,0$) tworzą teksty dynamiczne, mówione i jednocześnie realizowane w sytuacji nieoficjalnej, takie jak: język dzieci, młodzieży i studentów, rozmowy potoczne osób dorosłych oraz gwary.

Wartość wskaźnika dla reportaży książkowych ($W_n = 1,8$) zalicza się zatem do grupy trzeciej ($1,8 \leq W_n \leq 2,5$). Wskaźnik ten jest najbardziej zbliżony do prozy artystycznej dwudziestolecia międzywojennego – 1,9. Warto również zauważyć, że w reportażach prasowych analizowana wartość jest zasadniczo wyższa, wynosi bowiem 2,5, czyli reportaże książkowe odznaczają się mniejszym stopniem nominalności, a co za tym idzie – większą frekwencją czasowników i wyższym stopniem zdynamizowania tekstu. Jednak między analizowanymi reportażami książkowymi z lat 2004–2019 istnieją duże różnice wartości badanego parametru, wahają się bowiem od 1,4 (*Dym się rozwiera* Jacka Milewskiego) do 2,5 (*Japoński wachlarz* Joanny Bator).

Podsumowanie

Wskaźnik nominalności niewątpliwie stanowi ciekawą cechę tekstu reportażowego, za pośrednictwem której dowiadujemy się o tym, w jak znacznym stopniu tekst przedstawia relacje statyczne (międzyprzedmiotowe) lub dynamiczne (żywe).

Jak wykazuje analiza, pewne teksty reprezentują style nominalne ($W_n > 3,0$), inne zaś – werbalne ($W_n < 1,5$). Większość tekstów należy zaliczyć do tzw. stylów pośrednich ($1,5 \leq W_n \leq 3,0$). W tej grupie mieści się większość analizowanych reportaży książkowych (14 tekstów na 18, co stanowi 77,8%), rozpiętych pomiędzy dynamizmem opisu faktów a intelektualizacją ich interpretacji. Z jednej strony kilka reportaży zbliża się pod tym względem do polszczyzny mówionej ($W_n = 1,2$), np. *Dym się rozwiera*, *Wędrowny zakład fotograficzny* ($W_n = 1,4$). Z drugiej – pewne teksty wykazują podobieństwo do stylów pisanych (średnia wartość $W_n = 2,3$), np. *Japoński wachlarz*, *Oko świata. Od Konstantynopola do Stambułu*, *Czwarty pożar Teheranu* (we wszystkich W_n powyżej 2,3).

Jednak wskaźnik nominalności jest tylko jedną z możliwych metod wykorzystywanych w ramach stylistycznej interpretacji tekstu. Jak twierdzi Guiraud (1966, s. 31), „styl tekstu może być zdefiniowany za pomocą terminów czysto statystycznych”, ale taka analiza powinna stanowić dopełnienie jakościowej charakterystyki.

Źródła

- Bator, J., 2004. *Japoński wachlarz [The Japanese Fan]*. Warszawa: Znak. [In Polish].
- Cegielski, M., 2009. *Oko świata. Od Konstantynopola do Stambułu [The Eye of the World: From Constantinople to Istanbul]*. Warszawa: W.A.B. [In Polish].
- Górecki, W., 2013. *Abchazja [Abkhazia]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Janiszewski, M., 2014. *Dom nad rzeką Loes [The House on the Loes River]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Kęskrawiec, M., 2010. *Czwarty pożar Teheranu [The Fourth Fire of Tehran]*. Warszawa: W.A.B. [In Polish].
- Kopczyński, K., Sajewicz, A., 2017. *Dybuk. Opowieść o nieważności świata [The Dybbuk: A Story about the Unimportance of the World]*. Warszawa: Agora. [In Polish].
- Mikołajewski, J., 2015. *Wielki przyływ [The Great Tide]*. Warszawa: Dowody na istnienie. [In Polish].
- Milewski, J., 2008. *Dym się rozwiera [The Smoke Spreads]*. Poznań: Zysk i S-ka. [In Polish].
- Pajączkowska, A., 2019. *Wędrowny zakład fotograficzny [Travelling Photography Studio]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Pawlikowska, B., 2006. *Blondynka na Kubie. Na tropach prawdy i Ernesta Che Guevary [The Blonde in Cuba: On the Trail of Truth and Ernest Che Guevara]*. Warszawa: Słowne. [In Polish].
- Piskała, K., 2014. *Dryland*. Warszawa: W.A.B. [In Polish].
- Rosiak, D., 2015. *Ziarno i krew. Podróż śladami bliskowschodnich chrześcijan [Grain and Blood: A Journey in the Footsteps of Middle Eastern Christians]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Smoleński, P., 2006. *Izrael już nie frunie [Israel No Longer Flies]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Stasiuk, A., 2004. *Jadąc do Babadag [Going to Babadag]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Szablowski, W., 2010. *Zabójca z miasta moreli. Reportaże z Turcji [The Assassin from Apricot City: Reportage from Turkey]*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Szczygieł, M., 2006. *Gottland*. Wołowiec: Czarne. [In Polish].
- Wanat, E., 2018. *Deutsche nasz. Reportaże berlińskie [Our Deutsche: Berlin Reports]*. Warszawa: Świat książki. [In Polish].
- Wleky, M., 2019. *Raban. O kościele nie z tej ziemi [The Rumpus: About a Church Out of This World]*. Warszawa: Agora. [In Polish].

Bibliografia

- Guiraud, P., 1966. *Zagadnienia i metody statystyki językoznawczej [The Issues and Methods of Linguistic Statistics]*. Tłum. M. Kniaginowa. Warszawa: PWN. [In Polish].
- Hebal-Jeziarska, M., Grabowski, Ł., 2016. O różnych korpusowych metodach badawczych: próba krytycznej refleksji [On Various Corpus Research Methods: An Attempt at Critical Reflection]. *Komunikacja specjalistyczna*, 11, s. 65–83. [In Polish].
- Kamińska-Szmaj, I., 1988. Części mowy w słowniku i tekście pięciu stylów funkcjonalnych polszczyzny pisanej (na materiale słownika frekwencyjnego) [The Parts of Speech in the Dictionary and Text of Five Functional Styles of Written Polish (based on the material of a frequency dictionary)]. *Biuletyn polskiego towarzystwa językoznawczego*, XLI, s. 127–136. [In Polish].
- Kamińska-Szmaj, I., 1989. Słownictwo tekstów popularnonaukowych w ujęciu statystycznym [The Vocabulary of Popular Science Texts from a Statistical Perspective]. *Rozprawy komisji językowej. Wrocławskie towarzystwo naukowe*, XVI, s. 69–87. [In Polish].
- Maryl, M., Piasecki, M., Walkowiak, T. Literacki eksplorator maszynowy [Literary Exploration Machine]. *CLARIN-PL*. Dostęp: <<https://ws.clarin-pl.eu/>> [Od 20.06.2023]. [In Polish].
- Łojek, M., 2001. Słownictwo homilii w świetle badań statystycznych [The Vocabulary of Homilies in the Light of Statistical Research]. *Poradnik językowy*, 6, s. 32–48. [In Polish].
- Mikołajczak, S., 1990. *Składnia tekstów naukowych. Dyscypliny humanistyczne [The Syntax of Scientific Texts: The Humanities]*. Poznań: UAM. [In Polish].
- Ostrowska, K., 2023a. *Reportaż książkowy w świetle językoznawstwa statystycznego. Składnia, styl, gatunek [The Book Reportage in the Light of Statistical Linguistics: Syntax, Style, and Genre]*. Kielce: UJK. [In Polish].

Ostrowska, K., 2023b. *Słownictwo wybranych polskich reportaży książkowych (2004–2018)*. T. 1: *Listy frekwencyjne [The Vocabulary of Selected Polish Book Reportages (2004–2018). Vol. 1: Frequency Lists]*. Kielce: UJK. [In Polish].

Pisarek, W., 1972. *Frekwencja wyrazów w prasie. Wiadomości – komentarze – reportaże [Word Frequency in the Press: News, Comments, and Reportages]*. Kraków: UJ. [In Polish].

Rachwałowa, M., 1986. *Słownictwo tekstów naukowych [The Vocabulary of Scientific Texts]*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. [In Polish].

Ruszkowski, M., 1997. *Główne tendencje syntaktyczne w polskiej prozie artystycznej dwudziestolecia międzywojennego [The Main Syntactic Tendencies in Polish Artistic Prose of the Interwar Period]*. Kielce: WSP. [In Polish].

Ruszkowski, M., 2004. Wskaźnik nominalności jako element stylistycznej charakterystyki tekstu [The Nominal Indicator as an Element of the Stylistic Characterization of a Text]. *Stylistyka*, 13, s. 341–348. [In Polish].

Wolińska, O., 1987. *Język XIX-wiecznych wiadomości prasowych [The Language of 19th Century Press News]*. Katowice: UŚ. [In Polish].

Zarębina, M., 1973. Statystyczna struktura tekstu gwarowego (na przykładzie wsi Ząb w powiecie nowotarskim) [The Statistical Structure of the Dialectal Text (on the example of the village of Ząb in Nowy Targ County)]. *Język polski*, LIII, 1, s. 5–16. [In Polish].